

моліць, здаецца, увесь свет, каб суцішыць яго боль, зменшыць нягоды. Сяднёву, безумоўна, удалося раскрыць бязмерную глыбіню і пляшчоту таго лірызму, што складае аснову створанага ім жаночага характару. Тут уражвае самаахвярнасьць, гатоўнасьць пераліць свае жыццёвыя сілы Ігару і яго воям, іх паражэнне стала яе пакутай:

Непру... памажы маёй пакуце.

Калі ў "Слове" Яраслаўна дакарае сонца, што тое перашкодзіла ваяваць ("простре горячую свою лучю на ладъ вой? Въ поль безводнъ жаждею имъ лучи съпряже, тугою имъ тули затче"), то для Яраслаўны з верша Сяднёва зусім не існуе ваяўнічага, наступальнага характару пахода Ігара, яе муж нібыта не па сваёй волі апынуўся на чужыне ў бядзе. Пра актыўнасьць варожых сіл у вершы гаворыцца значна больш, чым у "Слове":

Чему, господине, насильно вѣши?
Чему мычеши хиновскыя стрѣлки
на своею нетрудною крилшо на
моея лады вой?

Ну пашто, зацяты, ашалелы
гоніш ханскія ты стрэлы?
Ці не досыць табе будзе
імі біць у вояў маіх грудзі?
...адварні ад мужа мойго стрэлы!

Галоўны — пакутніцкі пачатак усяго роднага, дарагога:

Ігар у паходзе знемагае, слаўны...
Да Дняпра: Ці ж у твае воды сінія замала
гарачыя слёзы я раняла?
Да сонца: Зямельцы наскай
свеціш ты гаючай ласкай.

Пакутніцай, перш за ўсё, паўстае і Яраслаўна. Калі ў старажытна-рускім тэксце чытаем вельмі лаканічныя фразы "кычеть" ("плачеть въ Путивль на забраль, аркучи") "плачеть Путивлю городу на забороль, аркучи", то сучасны паэт значна эмацыянальна прыўзнямае іх, дадае разнастайнасці адценняў іх зместу:

...плача горна Яраслаўна,
...гукае няўцешна,
смуткуе і плача,
працінае сэрца слязою гарачай.
У часіне гэтакай няветлай
Яраслаўна зварачаецца...
Яраслаўны плач-мальба не ціхне.
У мальбе пакорнай і бясконцай
Яраслаўна моліцца да сонца.

Усё гэта, мяркую, дазваляе зрабіць вывад, што верш "Плач Яраслаўны" трэба назваць пералажэннем, бо ён створаны па матывах Плачу і мае на мэце з дапамогаю шырокавядомых вобразаў "Слова аб палку Ігаравым" перадаць комплекс пачуццяў сучаснага пісьменніка, разлучанага з Бацькаўшчынай.

¹ Сяднёў М. Масеева кніга: Успаміны, старонкі дзённіка, эсэ. Мн., 1994. С.169–171. Далей цытую па гэтаму выданню.

² Беларускія пісьменнікі (1917–1990): Даведнік. Мн., 1994. С.524.

³ Слово о плъку Игоревъ, Игоря, сына Святъславля, внука Ольгова // Энциклопедия "Слова о полку Игореве". СПб., 1995. Т.1. С.13. Далей цытую па гэтаму выданню.

⁴ Лихачев Д.С. "Слова о полку Игореве": Историко-литературный очерк. М., 1982. С.73.

⁵ Словарь-справочник "Слова о полку Игореве". Л., 1967. Вып 2. С.56.

⁶ Соколова Л. В. Плач Ярославны // Энциклопедия...Т.4. С.115.

⁷ Сяднёў М. Патушаныя зоры: Вершы. Раман. Мн., 1992. С. 140, 141, 222, 265, 301, 312, 348.

І.І. МЯЧЫКАВА

ДЫНАМІКА ФАРМАВАННЯ МІФАЛАГІЧНАЙ СІСТЭМЫ

Фармаванне міфалагічных сістэм непасрэдна звязана з працэсамі развіцця чалавечага мыслення, пазнання чалавекам навакольнага свету. У перша-

бытных людзей мысленне мела пераважна канкрэтна-пачуццёвы характар – чалавек успрымаў і асэнсоўваў кожны прадмет "у чыстым выглядзе", па-за ягонымі сувязямі і адносінамі да другіх прадметаў¹. Напрыклад, у першабытных плямёнаў Поўначы існуе каля 50 асобных назваў снегу: снег, які ляжыць, снег, які падае, снег, які тае і г.д. – снег кожнай якасці мае сваю асобную назву, але пры гэтым у лексіконе адсутнічае агульнае паняцце "снег"². Такая ж з'ява характэрная і для паўднёвых першабытных плямёнаў – пры наяўнасці шматлікіх словаў для абазначэння хваста кожнай канкрэтнай жывёліны і птушкі, адсутнасць агульнага паняцця "хвост"³. Адпаведна прынцыпу анімізма і канкрэтна-пачуццёвага ўзроўню мыслення чалавек першапачаткова адухаўляў кожны прадмет ці з'яву прыроды. Водгаласам таго далёкага часу, вынікам адухаўлення кожнага прадмета прыроды з'яўляюцца старажытнагрэчаскія німфы і дрыяды, заходне-еўрапейскія эльфы. На Беларусі аж да XX ст. захоўваўся звычай пакланяцца і прыносіць ахвяры камяням (якія мелі разнастайныя імёны: "Святы камень", "Кравец", "Шавец", "Князь", "Бык" і г.д.), а таксама дрэвам, крыніцам⁴.

Разам з развіццём абстрактнага мыслення, здольнасцю да абагульнення і аб'яднання прадметаў у сістэмы з'яўляюцца абстрактныя антрапаморфныя, зааморфныя вобразы-духі гэтых сістэм. Калі сукупнасць дрэваў, іншых раслін, жывёлін, птушак стала "лесам", тады з'яўляецца агульны дух лесу – Лесавік. Гэта значыць, што лес пачынае ўспрымацца як комплексная з'ява, сістэма з разнародных кампанентаў, між якімі існуюць пэўныя збалансаваныя адносіны, пэўны парадак. Таму побач з асобнымі духамі дрэваў, звяроў, птушак і інш. пачынае існаваць галоўны дух усёй сукупнасці, які рэгулюе адносіны ўнутры сістэмы. Такім чынам узніклі "духі мясцовасці": лесуны, палевікі, дамавыя, вадзяныя і інш.

Гэта азначае, што чалавек пачаў заўважаць сістэмную ўпарадкаванасць, наяўнасць шматлікіх і складаных сувязей і адносін паміж прадметамі і з'явамі прыроды. Адначасова чалавек адчуў уласную залежнасць ад з'яў прыроды і неабходнасць спасцігаць характар адносін кампанентаў навакольнага свету. Рэгуляванне адносін кампанентаў прыроды, адпаведна прынцыпу анімізма, чалавек прыўлашчваў вышэйшай сіле ў вобразе духаў мясцовасці, мясцовага бога.

Працэс абагульнення ведаў аб прыродзе прывёў да абстрагавання некалькіх галоўных стыхій, з якіх складаўся, на думку чалавека, свет. Гэтымі стыхіямі былі: неба, вада, зямля і агонь. Адпаведна ўзніклі духі гэтых стыхій, якія рабіліся галоўнымі багамі ў старажытных міфалагічных пантэонах. Так, у пантэоне старажытных грэкаў Зеўс увавасаў стыхію неба, Пасейдон – вады, Аід – зямлі, Гефест – агню. Побач са старэйшымі існаваў шэраг малодшых, сацыялізаваных багоў, якія кантралявалі асобныя сферы чалавечага жыцця, грамадскай вытворчасці і адносін: Гермес – пакравіцель прадпрыемльнасці, вястун божай вярхоўнай волі, Афіна – багіня мудрасці і справядлівасці, Афродзіта – багіня кахання і прыгажосці... Натуральна, што на гэтых, выразна антрапаморфных багоў, былі перанесены ўсе асаблівасці і адносіны антычнага грамадства. Такім чынам, міфалогія ў сваёй сукупнасці з'яўляецца і касмалагічна-прыроднай і сацыяльна-грамадскай філасофскай сістэмай, якая адлюстроўвае як ступень развіцця пазнання чалавекам сусвету, так і ступень развіцця сацыяльна-грамадскіх адносін.

Непасрэднае дачыненне да міфалогіі мае такая з'ява, як татэмізм. Дакладней, татэмізм як праява ўсведамлення людзей пра паходжанне чалавека, плямёнаў, народа з'яўляецца часткай міфалагічнай сістэмы. Татэмізм – вераванні ў звышістотную сувязь ці генетычную роднасць пэўнага віда жывёлін, птушак, раслін з людзьмі⁵. Гэтая з'ява ўзнікла на падставе атаяснення чалавекам сябе са светам прыроды. Вызначэнню пэўнага татэма спрыяў род заняткаў людзей і кліматычна-геаграфічныя ўмовы існавання. Напрыклад, у некаторых жыхароў лясной зоны былі татэмы мядзведзя, ваўка. Нярэдка татэмам становіўся аб'ект палявання, у чым выяўлялася залежнасць жыцця старажытных паляўнічых ад колькасці пагалоўя жывёл, іхніх міграцый, эпідэміяў. У жывёлаводаў найбольш пашыранымі татэмамі з'яўляліся бык (карова), конь, казёл (каза); адначасова магчыма захаванне ў якасці татэма ваўка – старажытная форма жывёлагадоўлі, асабліва ў

месцах шырокага распаўсюджвання ваўкоў, была ў значнай ступені залежнай ад драпежных нападаў ваўкоў на статкі. Для Беларусі найбольш характэрнымі з'яўляюцца татэмы каня, ваўка, мядзведзя, казы. Характэрнай нацыянальнай асаблівасцю беларусаў з'яўляецца татэмістычная функцыя бусла, якога ў некаторых дыялектах называюць "бацян": найменне адлюстروўвае сакральны змест гэтай птушкі. Земляробам, якія прыйшлі на змену старажытным збіральнікам і паляўнічым, жывёлаводам, дасталіся ў спадчыну старыя татэмы, якія набывалі новыя функцыі і якасці. Але з'яўляліся і новыя – спецыфічна земляробчыя. На тэрыторыі Беларусі такім татэмам быў вуж, якога нават на пачатку ХХ ст. часта трымалі ў хатах як хатнюю жывёліну (вуж часта атаясамліваўся з дамавым). Карысць вужа для чалавека абумоўлівалася аседлым ладам жыцця земляроба і неабходнасцю захавання прадуктаў сельскай гаспадаркі – вуж ловіць мышэй і адначасова выключае магчымасць з'яўлення на падворку атрутных гадзюк, што немалаважна для лясной зоны. Такім чынам, выбар татэма быў не адвольны, а матываваны гаспадарчымі сувязямі і адносінамі людзей з жывёльным светам.

Але татэмізм меў дачыненне і да касмалагічнай сістэмы міфалогіі – адпаведна ўласцівай стыхіі існавання раслінна-жывёльнага свету і яго відавочных асаблівасцей. Пры такіх абставінах татэм рабіўся сімвалам пэўнай стыхіі. Так, звычайна неба сімвалізуюць птушкі: паводле міфаў птушкі з'яўляюцца вестунамі божай волі (па іх палёту нават варажылі, асабліва аб надвор'і), птушкі дапускаюцца ў нябеснае царства – "рай", "вырай". Звяры сімвалізуюць зямлю, рыбы – ваду, агонь – міфалагічныя зааморфныя істоты: саламандра, фенікс, вогнік. Адпаведна касмалагічнай сутнасці зааморфныя сімвалы стыхій маглі сімвалізаваць сабою і багоў ці змешвацца з імі, як гэта, скажам, адбывалася ў Старажытным Егіпце альбо на Беларусі, дзе Вужыны Цар ці Цар Змеяў сімвалізаваў сабою Вялеса – бога стыхіі зямлі. Увогуле багам і духам больш уласцівыя абліччы зааморфныя, чым антрапаморфныя.

Галоўная цяжкасць пры распрацоўцы праблематыкі беларускай міфалогіі заключаецца ў адсутнасці пісьмова зафіксаваных міфаў дахрысціянскага перыяду (да IX ст.). Самыя раннія пісьмовыя ўрывачныя адлюстраванні міфалогіі ўсходнеславянскага рэгіёну адносяцца да хрысціянскага перыяду і непасрэдна этнічнай тэрыторыі Беларусі не тычацца. Гэта кіеўска-наўгародскія зводы летапісаў і царкоўныя творы палемічнага характару. Непасрэдна да Беларусі адносяцца фальклорна-этнаграфічныя матэрыялы XIX–XX стст., на якія і трэба ў першую чаргу абапірацца. Але для рэстаўрацыі беларускай міфалогіі трэба выходзіць з факта гістарычнага існавання дзяржаўнай самастойнасці старажытнага Полацка, які знаходзіўся ў цеснай сувязі з Кіевам і Ноўгарадам. Таму мэтазгодна ўжываць матэрыялы, якія датычацца міфалогій старажытных Кіева і Ноўгарада. Надзвычай значнымі для асвятлення міфалагічнай сістэмы старажытных беларусаў з'яўляюцца і матэрыялы балцкай міфалогіі. Увогуле на беларускай этнічнай тэрыторыі ў вытокаў культуры выяўляюцца сляды як славяна-балцкага сімбіёзу, так і элементы скіфскага, кельцкага і германа-скандынаўскага паходжання. Напрыклад, у пантэоне кіеўскага князя Уладзіміра Краснае Сонейка багі мелі рознае этнічнае паходжанне: Пярун – балцкае, Хорс – скіфскае, Стрыбог – славянскае. Наяўнасць рознаэтнічных міфалагічных уплываў абумоўлівала наяўнасць дублікатаў (рознаіменных) аднаго бога. Прынамсі, Хорс – бог Сонца, Дажбог (Далібог, Дайбог) – таксама бог Сонца. Але скіфскі Хорс адрозніваўся функцыянальна – у скіфаў існаваў культ ваяра, звязаны з богам Сонца, Хорсам (востраў Хорціц на Дняпры – былая сталіца запарожскіх казакаў – старажытнае культавае месца). Функцыянальная ваенізаванасць Хорса-Сонца і абумовіла яго наяўнасць у пантэоне князя-ваяра. Дажбог у адрозненне ад Хорса быў звязаны з сялянствам, сельскай гаспадаркай. На гэта ўказваюць назвы розных іпастасяў Дажбога, адпаведныя розным фазам сонцастаяння: Ярыла – веснавое Сонца, якое выклікае рост раслін (параўн. з "ярына" ці "яравое жыта"); Купала – летняе Сонца; Каляда – зімовае. Купала і Каляды – самыя галоўныя святы-абрады сельска-гаспадарчага каляндарнага цыклу.

Сістэма Сусвет–Прырода–Чалавек у "касмалагічнай" міфалогіі беларусаў выглядала прыблізна так. Сімвалам Сусвету быў вярхоўны бог, які

ўяўляўся ў вобразе Агнявога Змея (па матэрыялах чарадзейных казак – Змей Гарыныч, Цмок – драконападобная істота). Сусвет у сваіх непасрэдных праявах усведамляўся як спалучэнне чатырох асноўных стыхій: неба, зямлі, вады і агню. Гэтым стыхіям адпавядалі чатыры галоўныя багі: стыхію неба ўвасабляў Пярун, стыхію вады – Вадзянік, зямлю – Вялес, агонь – Сварог. Правобразам Агнявога Змея паслужылі каметы і палярнае зьяне, якое зрэдку дасягае Сярэдняй Еўропы. Аб тым, што Агнявы Змей быў Сімвалам Сусвету, сведчыць уласцівасць гэтай міфалагічнай істоты лятаць па небе, плаваць па вадзе і жыць ў норах пад зямлёй; агонь з'яўляецца адзінай зброяй Змея. У яго часцей за ўсё тры галавы, што сімвалізуе трыадзінства стыхій свету: неба, вады і зямлі, а агонь знаходзіцца ўнутры Змея. Пацвярджае гэта і сведчанне пра існаванне ў старажытным Ноўгарадзе свяцілішча галоўнага драконападобнага бога "какадрыла" – скажонае ад "кракадзіл". На Беларусі існуе народная гульня "Яшчур" (Яшчар). У гэтым лексічным радзе значнае слова "прашчур" – прабацька, пачынальнік роду. Нашай гіпотэзе таксама адпавядае пабудова адносін паміж галоўнымі багамі антычнай міфалогіі: багі асноўных стыхій генетычна лічыліся братамі і функцыянальна былі раўназначнымі, хаця ўмоўнае верхавенства было за богам неба Зеўсам. Спалучым звесткі, якія датычацца Усяслава Чарадзея: у "Слове аб палку Ігаравым" Усяслаў у вобразе ваўка "самому Хорсу шлях перацінаў" – быў на справе "роўны багам"; у быліне пра Волаха Усяславіча адзначана нараджэнне Усяслава-Волаха ад Змея, прычым падобная легенда існавала і ў дачыненні Аляксандра Македонскага. Калі ўсе багі сыны ці ўнукі Змея-Сусвета, дык нараджэнне чалавека-героя ад Змея рабіла яго роўным багам, і гэтак чалавеку надаваліся звышстотныя якасці і магчымасці, асаблівае спрыянне "боскай радні". Змей-Сусвет функцыянальнае дачыненне да людзей меў даволі слабое: у сваім жыцці людзі непасрэдна сутыкаліся з праявамі стыхій, багі якіх для чалавека былі функцыянальна больш значымымі. Бог неба Пярун насылаў дождж, навальніцы і віхуры. Бог вады Вадзянік мог утапіць чалавека, жывёлу, прынесці ўдачу ці няўдачу рыбаку, пасадзіць ладзю на водмель. Бог зямлі Вялес загадваў раслінна-жывёльным светам, Сварогу падпарадкоўвалася стыхія агню, таму ён быў пажывіцелем кавальства і ўсіх прафесій, звязаных з агнём.

Асноўнымі асаблівасцямі беларускай міфалагічнай сістэмы (па матэрыялах XIX–XX стст.) з'яўляецца слабая выражанасць стыхіі вады, змешванне вобразаў падземнага і падводнага свету. З аднаго боку, гэта абумоўлена адсутнасцю буйнамаштабнага вадаёма (мора), а з другога – наяўнасцю вялікай колькасці рэк, азёр, балот, у якіх змешваюцца стыхіі вады і зямлі. Асабліва наглядна гэта з'ява выражана ў апавяданнях пра русалак, якія функцыянальна звязаныя і з вадой, і з зямлёй, лесам. Змешванне назіраецца і ў адносінах да Вогненнага Змея-Сусвета і Вялеса – бога падземнага свету. Паўзуны, натуральныя змеі больш за іншых зааморфных сімвалаў маглі ўвасабляць падземную стыхію, але толькі не Вогненны Змей, які лятае па небу. У гэтым выпадку адбылося налажэнне двух асобных міфаў і двух зааморфных сімвалаў. У антычнай міфалогіі сын Зеўс перамагае бацьку Хронаса і адначасова пастаянна варагуе з братам Аідам за старшынства на Алімпе. Так, відавочна, адбывалася і з Пяруном, які функцыянальна вышесніў старэйшага бога (па балцкіх матэрыялах – Дзіеўса) і заўсёды змагаецца з Вялесам, які выступае ў розных зааморфных абліччах, у тым ліку і Змея, толькі не Вогненнага, а звычайнага, звязанага са стыхіяй зямлі. Галоўная ж прычына такіх змешванняў і аднесенасць усяго старажытнага пантэону да падземнага свету змяшчаецца, на наш погляд, ва ўплывах на народныя ўяўленні хрысціянскай міфалогіі, дуалістычнай па сутнасці, у якой супрацьстаўляецца толькі нябесны і падземны свет. Неба ўвасабляе Бог, там жа знаходзіцца Рай, а падземны свет увасабляе Д'ябал, пад началом якога – Пекла. Хрысціянства ўсіх язычніцкіх багоў абвяшчала параджэннем Д'ябла і змяшчала іх у Пекла. Толькі Пярун, які атаясамліваўся ў свядомасці людзей з нябесным пачаткам, даўжэй за астатніх праіснаваў у фальклорнай традыцыі. Пад уплывам хрысціянства функцыі Пяруна пераняў св. Ілля і пад гэтым хрысціянскім найменнем Пярун працягваў існаваць у фальклорных творах.

У балцкай традыцыі Пярун быў патронам земляробства, загадваў дажджом. Таму на Беларусі пашыраны вераванні аб сувязі забіцця жабы з

выкліканнем дажджу (жаба сімвалізуе падземны свет). Гэтае вераванне адлюстроўвае міфалагічнае ўсведамленне пра барацьбу Пяруна і Вялеса – процістаянне стыхій зямлі і неба. У славянскай жа традыцыі патрон земляробства – Дажбог (у беларусаў Далібог, Дайбог). Таму шырокараспаўсюджаныя абрады шанавання Сонца: Каляда, Купала. Сувязь гэтых абрадаў з земляробчым каляндарным цыклам бяспрэчная. Таксама вынікі земляробства залежалі ад духа палёў – Палявіка, якога шанавалі абрадамі "зажынак" і "дажынак". Захаванне прадуктаў земляробства залежыла ад духаў дома ці гумна – Дамавіка і Гуменніка, якіх ушаноўвалі адпаведнымі абрадамі-ахвяраваннямі. Стан жывёлагадоўлі залежыў ад яго патрона Вялеса і духа хлява – Хлеўніка, якому ў ахвяру прыносілася грамнічная свечка і забітая сарока. На пасьбе ў лясных угоддзях статкі жывёлы траплялі ў залежнасць ад Лесавіка ці Ляснога Цара, часта ўвасобленага ў выглядзе Белага ці Сівога Ваўка, якога ўміласціўлялі звязанай ахвярай авечкай.

У беларусаў адсутнічае агульны дух стыхій і вады: кожны вадаём мае свайго Вадзяніка ці Цара Рыбаў. Ад Вадзяніка – Цара Рыбаў залежаць поспех рыбалоўства і шанаванне людзям на вадзе. Дух агню, Сварог, функцыянальна ўплываў на прафесіі, звязаныя з агнём, у першую чаргу кавальства. Апасродкавана, праз свайго сына Дажбога, бога Сонца, ён уплываў і на стан земляробства. Свяшчэнны агонь у беларусаў называўся Зьніч, альбо Жыжа. Зьніч, відавочна, сімвалізаваў нябесны, пярунаў, агонь – параўнайце са "зьнічка" (метэарыт). Жыжа, верагодна, сімвалізаваў увогуле стыхію агню (параўн. рускае "жечь" – паліць, спальваць).

Міфы і міфалагічныя сістэмы ў адпаведнасці са зменамі ў грамадстве пераасэнсоўваюцца і набываюць новае гучанне; з лакальных легендаў узнікаюць новыя, адны могуць страчвацца назаўсёды, другія пераходзяць у разрад легендаў і паданняў – захоўваюцца ў рэліктава-рудыментарнай форме ў лакальнай традыцыі.

Міфалагічная сістэма язычніцкага перыяду адлюстроўвае асаблівасці этнічнага светаадчування, светаасэнсавання. Інакш кажучы, міфалогія – першасная праява этнакультурнай адметнасці, адметнасці ў плане этнічнай псіхалогіі і ментальнасці. Менавіта ў адрозненні міфалагічных сістэм першапачаткова выяўляецца культурна-філасафічная розніца асэнсавання прадстаўнікамі пэўнага этнасу Сусвету, Прыроды, Грамадства, Чалавека; асэнсаванне суадносін з навакольным светам, вызначэнне месца кожнай прыроднай з'явы ў сістэме і структуры Сусвету, Прыроды і Грамадства.

¹ Гл.: Мячыкава І. І. // Культура ў Рэспубліцы Беларусь: гісторыя, сучасны стан і перспектывы развіцця: Тэз. дакл. навуковай канферэнцыі. Мн., 1993. С.93–94.

² Гл.: Леви-Брюль. Первобытное мышление. М., 1930. С.114.

³ Там жа. С.114–115.

⁴ Гл.: Ляўкоў Э. А. Маўклівыя сведкі мінуўшчыны. Мн., 1992.

⁵ Гл.: Спенсер Г. Об антропоморфизме. Разные мелкие статьи. СПб. Б.Г. С.223–224.

І.І. ШПАКОЎСКИ

СЮЖЭТНА-КАМПАЗЫЦЫЙНАЯ СТРУКТУРА "ЖЫЦІЙНАГА" АПАВЯДАННЯ

Вяртанне ў "малую прозу" структурна-жанравых прымет агіяграфій звязана перш за ўсё з набуханнем "раманных пупышак" (Б.Анашчанкаў) у апавяданні, з рэалізацыяй у яго жанравых рамках раманнага прынцыпу суаднясення сацыяльна-гістарычных працэсаў і асобы, якая фарміруецца ў гэтых працэсах. У лёсе героя "жыццёнага" апавядання якраз па-раманнаму і адлюстроўваецца "ўся рэчаіснасць", як у канкрэтна-індыўдуальным, так і ва ўніверсальна-быццёвым праламленні, але, акрамя таго, яго сюжэт, як і ў жыццях, будзецца на супрацьстаянні духоўнай свабоды і ўнутранай гармоніі героя недаканалому "грахоўнаму" свету. Захоўваецца і кампазіцыйная схема агіяграфій (слова пра бацькоў, нараджэнне дзіцяці, пра час станаўлення і выбару, пакуты і падзвіжніцтва, цудатворства, смерць і ўваскрэсенне), з той, аднак, розніцай, што сучасныя героі не праваднікі боскай сілы, а самі творцы "цудоўнага". Нават у такіх тыпова жыццёвых